

Natuurbegraafplaats Heeze-Leende



Inrichtings- en Beheerplan

Maart 2015



project

Natuurbegraafplaats Heeze-Leende

onderwerp

Inrichtings- en beheerplan

opdrachtgever

Natuurbegraven Nederland

datum

Maart 2015

opstellers

Paul van Limpt (Praedium Coöperate UA)
John Jansen (Praedium Coöperatie UA)
Gabi Stoffelen (Praedium Coöperatie UA)

contactgegevens

Praedium Coöperatie UA
Dijk van Maurick 1
5261 NA Vught

Inhoudsopgave



1. Inleiding	5
2. Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland	7
3. Bestaande waarden	9
3.1. Ecologische waarden	9
3.2. Cultuurhistorische en landschappelijke waarden	11
3.3. Archeologische waarden	13
3.4. Abiotische waarden	13
3.5. Maatschappelijke waarden	15
3.6. Economische waarden / Duurzame instandhouding	15
4. Inrichtingsschets en inrichtingsmaatregelen	17
4.1. Algemeen	17
4.2. Natuurontwikkeling	17
4.2.1 Droog schraalland	17
4.2.2 Heide	18
4.2.3 Zwakgebufferd ven	18
4.2.4 Gemengd loofbos	19
4.3. Natuurbegraven	21
4.3.1. Informatiecentrum/ceremonieruimte	21
4.3.2. Parkeerplaats en paden	21
4.3.3. Piëteitszone	21
5. Winst door voorgenomen ontwikkelingen	23
5.1. Winst ecologische waarden	23
5.2. Winst cultuurhistorische en landschappelijke waarden	25
5.3. Winst maatschappelijke waarden	25
5.4. Winst economische waarden / Duurzame instandhouding	25
5.5. Inrichting in getallen	26
Literatuurlijst	27



1. Inleiding

Natuurbegraven Nederland is voornemens een natuurbegraafplaats te ontwikkelen in de gemeente Heeze-Leende, aan de Somerenseweg, achter het huidige crematorium Heeze. Door het gebied de functie natuurbegraven te geven, wordt natuurontwikkeling mogelijk gemaakt en wordt een impuls gegeven aan verschillende waarden van het gebied. Het inrichtings- en beheerplan beschrijft de waarden die op dit moment aanwezig zijn in het gebied, de toekomstige inrichting van het terrein en het behoud en verbetering van waarden die gepaard gaan met de ontwikkeling van het plangebied tot natuurbegraafplaats. Bovendien beschrijft dit inrichtings- en beheerplan op welke wijze het gebied in de toekomst, onafhankelijk van subsidie, beheerd wordt als natuurgebied.

Het plangebied beslaat ca. 25,4 hectare en wordt gekenmerkt door naaldbosopstanden (met name Fijnspar, Grove Den en Douglasspar) van verschillende leeftijden. Het is gelegen nabij conferentiehotel Kapellerput en crematorium Heeze. Natuurbegraven Nederland wil van het gebied een aantrekkelijker natuurgebied maken met hoogwaardige natuur. De voorgenoemen natuurontwikkeling omvatten de volgende maatregelen. Ten eerste vindt omvorming van de bestaande naaldbosopstanden naar een soortenrijk loofbos plaats. Daarnaast wordt op bepaalde plaatsen bos gekapt om zo op één plek ruimte te maken voor een zwakgebufferd ven en op andere plaatsen ruimte te maken voor de ontwikkeling van heidevegetaties. Om deze natuurontwikkeling en het beheer ervan mogelijk te maken, krijgt het terrein de functie van natuurbegraafplaats. Ten behoeve van deze functie wordt een deel van het plangebied opgehoogd, wordt de bestaande half-verharde padenstructuur verbeterd en uitgebreid en wordt een informatiecentrum/ceremonieruimte gebouwd. Bij het ontwerp zijn de versterking van de natuur- en landschapswaarden en het behoud van de cultuurhistorische waarden van het gebied leidend. Met de inrichtingsmaatregelen worden naast de kwaliteitsverbetering van natuur en landschap de belevingswaarden voor bezoekers en recreanten verhoogd en krijgt het plangebied een nieuwe economische drager in de vorm van natuurbegraven. Deze nieuwe functie moet ervoor zorgen dat het natuurgebied voor lange tijd duurzaam in stand wordt gehouden. De geplande ontwikkelingen sluiten aan bij het bestaande beleid van provincie en gemeente.

Leeswijzer

In dit plan komen een aantal zaken naar voren: In hoofdstuk twee wordt ingegaan op het concept natuurbegraven. In hoofdstuk drie worden de bestaande waarden van het gebied behandeld. Hoofdstuk vier beschrijft de inrichtings- en beheermaatregelen. In hoofdstuk vijf wordt ingegaan op de winst die behaald wordt door de voorgenomen maatregelen.



2. Natuurbegraven volgens Natuurbegraven Nederland



Natuurbegraven Nederland (NBN) wil een persoonlijke en eigentijdse wijze van begraven in de schoonheid van de natuur voor iedereen mogelijk maken. Hiertoe wil zij op verschillende locaties in Nederland natuurbegraafplaatsen realiseren: Plekken waar mensen de ruimte hebben om een persoonlijke invulling aan de afscheidsceremonie te geven, waar eeuwigdurende rust gegarandeerd is en waar duurzame aandacht is voor natuurontwikkeling en natuurbehoud. In 2012 is natuurbegraafplaats Heidepol in Arnhem/Ede geopend (17 hectare groot en 7250 graven). Een jaar na de opening werd Heidepol bekroond met de eerste prijs in de categorie innovatieve diensten tijdens de International Funeral Awards 2013. In 2014 is Natuurmonumenten een samenwerking aangegaan met NBN om gezamenlijk natuurbegraafplaatsen te realiseren. Tevens realiseert NBN zelfstandig nieuwe natuurbegraafplaatsen in Nederland.

De wijze waarop natuurbegraven conform NBN wordt vormgegeven wordt hierna aan de hand van een aantal punten uiteengezet.

Geen zorgen voor nabestaanden

Een graf op een natuurbegraafplaats wordt vanzelf weer onderdeel van de natuur. Daarbij past geen grafsteen, eventueel wel een onbehandelde eenvoudige boomschijf met een persoonlijke tekst. Dit teken vergaat na verloop van tijd. Alle kosten voor onderhoud en beheer worden voor altijd afgekocht. Daar hebben nabestaanden geen zorgen over.

Persoonlijke invulling van de ceremonie

Mensen hebben op een natuurbegraafplaats de vrijheid om een afscheid naar eigen wens in te vullen. Daarbij wordt zoveel mogelijk tijd, rust en ruimte geboden. Er zijn ceremonieruimtes waar nabestaanden een afscheid op geheel eigen wijze kunnen vormgeven.

Zekerheid van eeuwigdurende rust

Een natuurgraf van NBN biedt de zekerheid van eeuwigdurende grafrust. Nabestaanden krijgen nooit de vraag om grafrechten te verlengen. Het eeuwigdurende grafrecht wordt samen met de exacte GPS-coördinaten van het natuurgraf vastgelegd in een notariële akte, die vervolgens door de notaris bij het Kadaster wordt ingeschreven. Dat biedt rust en vertrouwen.

Natuurontwikkeling

Met de realisatie van een nieuwe natuurbegraafplaats wordt vaak nieuwe natuur op de natuurbegraafplaats gerealiseerd. Bijvoorbeeld door landbouwgrond om te vormen naar natuur. Daarnaast wordt de kwaliteit van de bestaande natuur verhoogd, onder meer door bosomvorming van productiebossen naar inheems loof-

bos en door het verhogen van de soortenrijkdom en het aantal natuurstypes.

Natuurbeheer

Elk natuurgraf wordt maar één keer uitgegeven. Als alle graven zijn uitgegeven, eindigt de functie van natuurbegraafplaats, maar blijft het een natuurgebied. Het beheer wordt dan uitgevoerd door een onafhankelijke beheerstichting. Toekomstige generaties kunnen blijven genieten van de natuur. Het gebied is als natuurbegraafplaats tussen zonsopkomst en zonsondergang vrij toegankelijk voor iedereen en blijft dat als natuurgebied.

Aanpak locatieontwikkeling

Natuurbegraven Nederland hecht er veel waarde aan dat in alle fasen van de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats zorgvuldig gehandeld wordt. Bij de ontwikkeling van een nieuwe natuurbegraafplaats worden betrokkenen en belanghebbenden vroegtijdig geïnformeerd en onafhankelijke onderzoeksbureaus worden ingeschakeld om onderzoek te doen naar de ecologische, archeologische, aardkundige en maatschappelijke waarden, waterhuishouding en de verkeerssituatie van de locatie. De uitkomsten van de onderzoeken vormen de basis voor een waardevolle inrichting van de natuurbegraafplaats. Het bestaande landschap is een belangrijke vormgever voor een natuurbegraafplaats. Als er bijzondere natuur- en landschappelijke waarden aanwezig zijn in een gebied, is dat het uitgangspunt bij het ontwerp. De inrichting van een natuurbegraafplaats gaat gepaard met een versterking van de ecologische, landschappelijke en recreatieve waarden en indien van toepassing ook de cultuurhistorische waarden van het gebied. Niet-natuurlijke ingrepen staan louter in functie van de natuurbegraafplaats en beperken zich tot de aanleg van een goede padenstructuur, halfverharde parkeerplaatsen, een informatie/ceremonieruimte (indien mogelijk in een bestaand gebouw) en enkele verrassende elementen zoals een mooie zichtlijn, bijzondere boomgroep of fraaie laan. Er wordt alleen inheemse, gebiedseigen beplanting aangebracht. Ten behoeve van de ecologische waarden op een natuurbegraafplaats hanteert NBN huisregels (Natuurbegraven Nederland, 2014) en een ecologisch Protocol Natuurbegraven (Bosgroep Zuid Nederland, 2012).



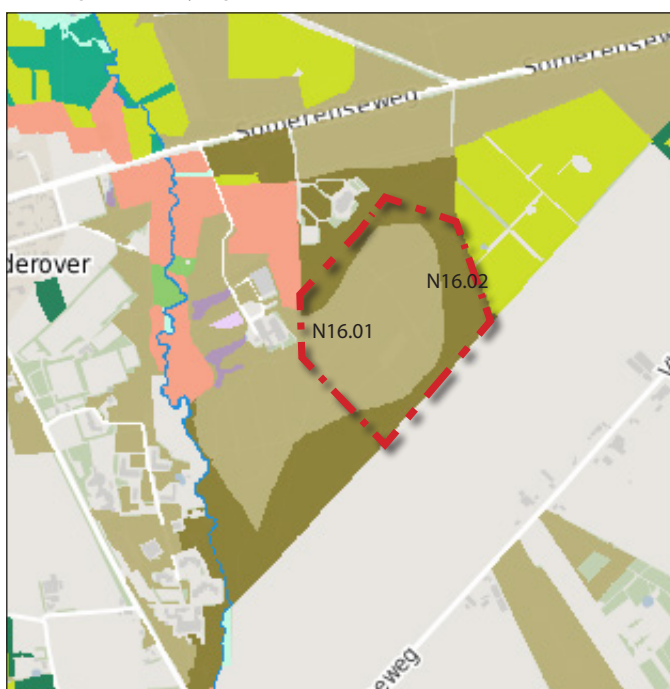
Grafmarkering op natuurbegraafplaats Heidepol



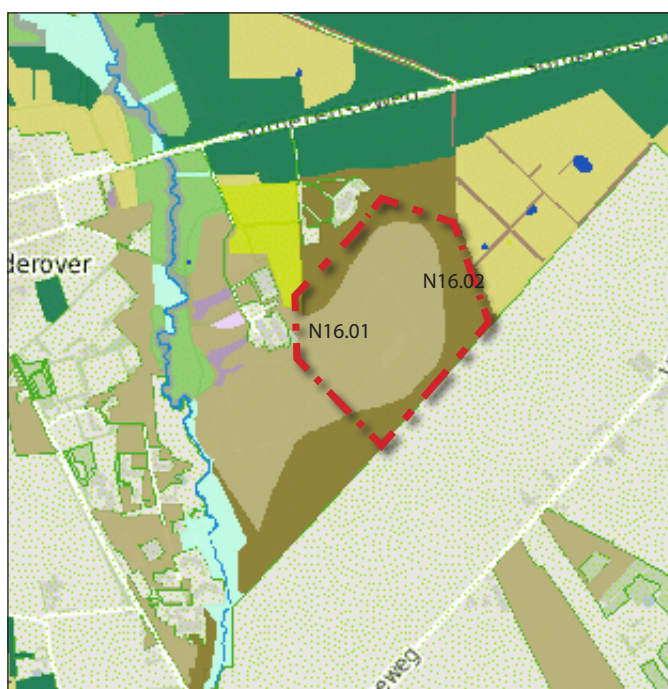
Pad langs de zuidelijke grens



Over het terrein lopen enkele watergangen



Natuurbeheertypekaart provinciale Natuurbeheerplan



Ambitiekaart provinciale Natuurbeheerplan



3. Bestaande waarden

3.1. Ecologische waarden

Waarden

Het plangebied bestaat grotendeels uit naaldbos dat rond de jaren 20 van de vorige eeuw is aangelegd op een heidegebied. Ondergroei ontbreekt grotendeels. Aan de randen van het plangebied zijn rond de jaren '70 van de vorige eeuw verscheidene andere soorten bomen aangeplant. Dit betreft berken, beuken, eiken en elzen. Het gebied is redelijk vochtig, door het onderzoeksgebied lopen verschillende ondiepe watergangen.

De productiebossen waaruit het plangebied bestaan, met name aanplant van naaldhout zoals Douglasspar en grove den, zijn be-trekkelijk soortenarm (41RG01 Rompgemeenschap van Brons-mos en Haarmos). Desalniettemin kunnen deze beplantingen ken-merkende soorten herbergen, met name kleine zangvogels (zoals mezen, boomklever, boomkruiper, etc.) spechten en roofvogels. De vegetatie is door het dichte kronendak en de slecht verteerbare strooisellaag soortenarm. Van de historische heidevegetatie in het plangebied is weinig meer terug te vinden, behalve wellicht in de zaadbank. Daarnaast is het mogelijk dat in het plangebied soorten als levendbarende hagedis en Alpenwatersalamander voorkomen, die kenmerkend zijn voor vochtige heidegebieden. Het plangebied biedt een potentiële habitat voor een aantal beschermde soor-ten vleermuizen, broedvogels, reptielen, amfibieën en eekhoorn (Warringa, 2014).

Beleid

Ecologische Hoofdstructuur

Het bosgebied in het plangebied en de aangrenzende gebieden maken deel uit van de EHS. Voor het plangebied is het beheertype voor het bosgebied op de beheertypekaart van de Provincie Noord-Brabant: N16.01 Droog bos met productie en N16.02 Vochtig bos met productie. Op de ambitiekaart blijven deze be-heertypen gelijk. Het plangebied ligt tussen Natura 2000 gebied Strabrechtse Heide en Beuven (Staatsbosbeheer), natuurgebied Herbertusbossen (Brabants Landschap), en het beekdal van de Sterkselse Aa.

Natuurbeheerplan Provincie Noord-Brabant

Het gebied ligt in het deelgebied Braakhuizense, Strabrecht-sche en Lieropsche Heide, Herbertusbossen en Lange Bleek. De Provincie Noord-Brabant vermeldt in het natuurgebiedsplan 'Dommeldal Zuidoost (2012) het volgende over de waarden van de bossen in het gebied:

"De Braakhuizense, Strabrechtse en Lieropsche Heide bestaan nog altijd voor het overgrote deel uit struik- en dopheidevegetaties. Rondom het heidelandschap liggen boscomplexen die hoofdzakelijk bestaan uit naaldhout. In de bossen liggen enkele vennetjes en heide-restanten. De heidevelden, vennen en bossen vormen een broed- en foerageerplaats voor vogels als wulp, regenwulp, tapuit, roodborst-tapuit, boomvalk, havik, nachtzwaluw, sprinkhaanzanger, roerdomp, bruine kiekendief, visarend en blauwborst. Gestreefd wordt het karakteristieke heide-boslandschap te versterken of herstellen. Voor de naaldbossen op en vooral om de heidevelden is uitgegaan van omvorming naar natuurbos (voornamelijk Berken-Eikenbos)."

Landschapsontwikkelingsplan gemeente Heeze-Leende

De gemeente Heeze-Leende vindt het wenselijk om zowel vanuit ecologisch als uit esthetisch oogpunt de houtopstand in de 'na-tuurlijke overgangszone' te verlopen. Inheemse loofhoutsoorten trekken veel meer diersoorten aan dan naaldhout en uitheemse loofhoutsoorten (Van Geffen en Gorissen, 2012).

Binnen de gemeentegrenzen van Heeze-Leende liggen vier grotere bosenheden en een aantal kleinere landschappelijke bosjes die eigendom zijn van de gemeente. Het plangebied ligt in deelgebied '45 Bunder'. Dit deelgebied wordt in het landschaps-ontwikkelingsplan beschreven als een bosgebied bestaande met name uit aangeplante douglasspar en fijnspar. In '45 Bunder' is de productiewaarde sterk ontwikkeld (Van Geffen en Gorissen, 2012).



Eén van de paden over het terrein



Bestaand bos



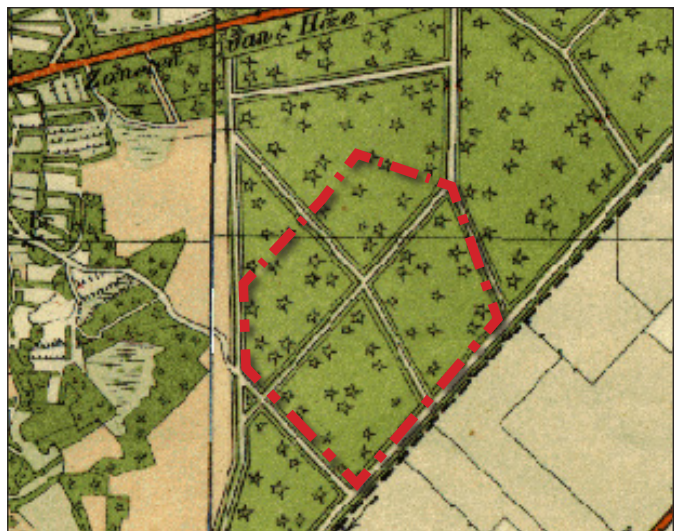
Kadastrale kaart 1811-1832



Bestaand bos



Historische kaart 1901



Historische kaart 1920-1929



3.2. Cultuurhistorische en landschappelijke waarden

Waarden

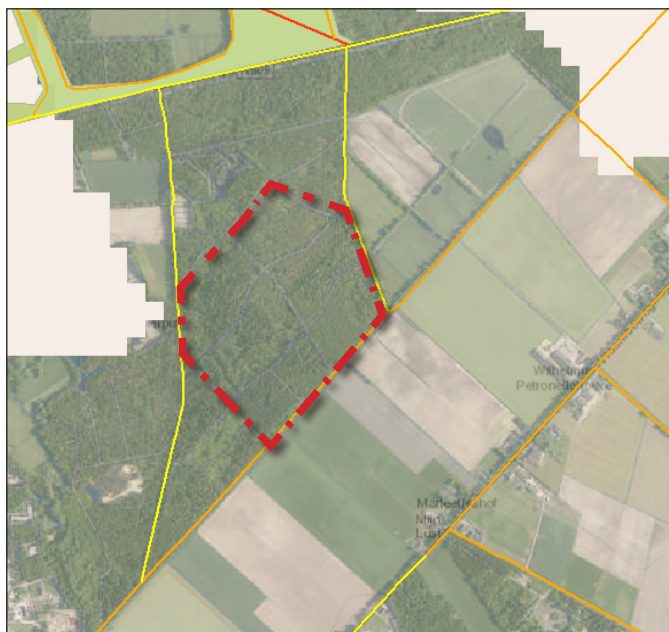
De landschappelijke en cultuurhistorische waarden zijn in het buitengebied nauw verbonden. Het plangebied was tot ca. 1900-1920 een afwisselend heideterrein van hogere drogere delen en lager gelegen nattere delen. Het gebied werd voornamelijk gebruikt voor begrazing door vee.

Rond 1900 kwam hier verandering in. Vanaf deze periode werden grote stukken heide ontgonnen en bos aangeplant of werden de "woeste gronden" direct omgezet in akkerland of grasland. Het plangebied in Heeze-Leende maakt onderdeel uit van een grotere aanplant van productiebos, voornamelijk bestaande uit naaldbos. Om de percelen te kunnen bereiken en productievakken te maken is een rechthoekig patroon van paden door het bos gelegd. Deze paden zijn in de loop der tijd licht gaan kronkelen. Dit is veelal het gevolg van het feit dat mensen de randen van het pad opzoeken als het pad zelf onbegaanbaar is door veel regen. Hierdoor schoof (een deel) van het pad langzaam op, met flauwe bochten tot gevolg.

De landschappelijke waarden van het plangebied zijn verder beperkt door de relatieve eentonigheid van het bosgebied. Op het aangrenzende landbouwgebied, in beheer bij Brabants Landschap, zijn enkele nieuwe houtwallen en poelen aangelegd, waarmee weer een kleinschalig landschap is ontstaan.

Beleid

De provinciale cultuurhistorische waardenkaart maakt geen gebruik van bijzondere cultuurhistorische waarden, met uitzondering van de buitenranden van de locatie. Dit zijn lijnen met een hoge en redelijk hoge historisch geografische waarde.



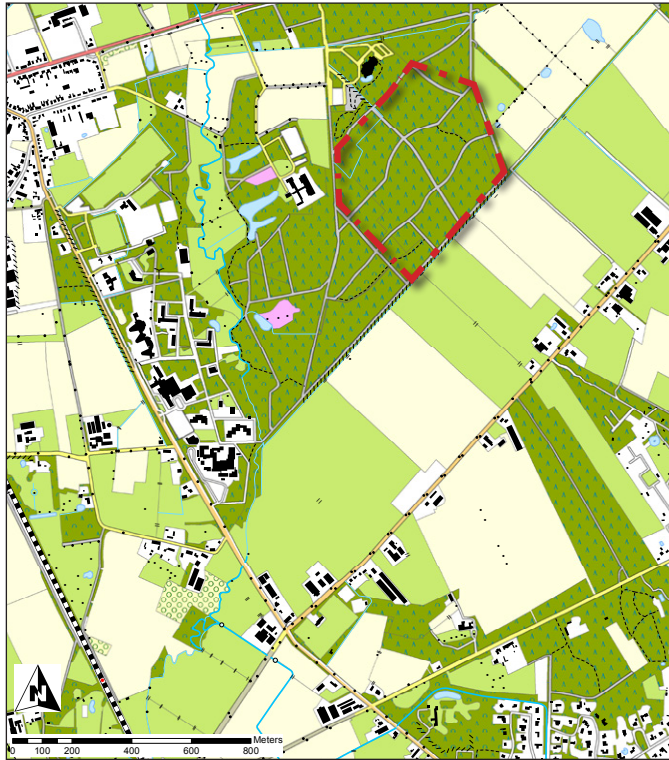
Lijnen met cultuurhistorische waarden

In de Structuurvisie Heeze-Leende 2013-2030 wordt aangegeven dat er ten aanzien van de ontwikkeling van het landschap gestreefd wordt naar een kleinschalig landschap: "De kleinschaligheid van het landschap en een gevarieerd beeld aan bossen, heidevelden en weilanden zijn de kenmerken van de 'natuurlijke overgangszone'. Het verder versterken van de kleinschaligheid en het beleefbaar maken van het water zijn enkele doelstellingen voor dit deelgebied. Bij het thema natuur en water wordt sterk ingezet op beekherstel natte en droge natuurlijke verbindingen, verloving van de houtopstand en agrarisch natuurbeheer"

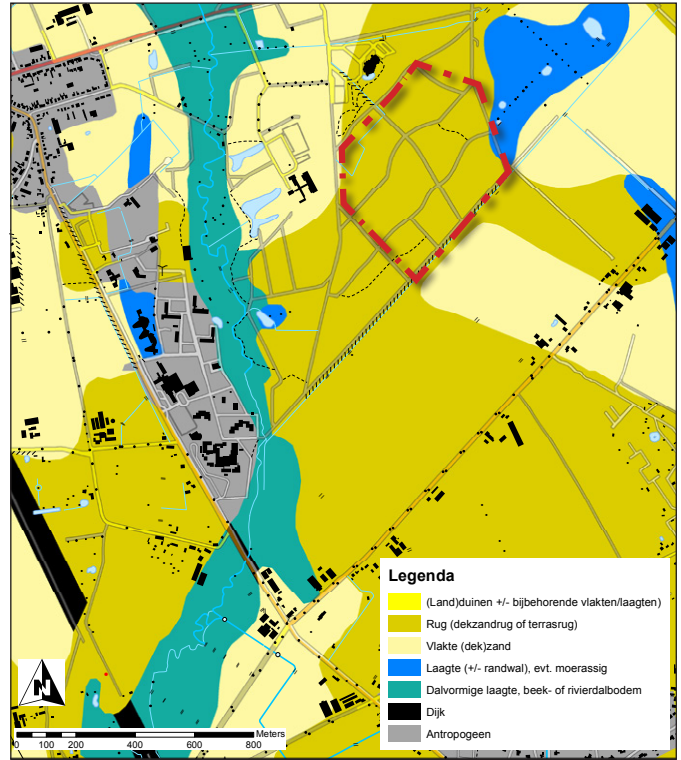


Visiekaart natuur en water landschapsontwikkelingsplan gemeente Heeze-Leende. Hierin is te zien dat het plangebied valt in de 'natuurlijke overgangszone'.

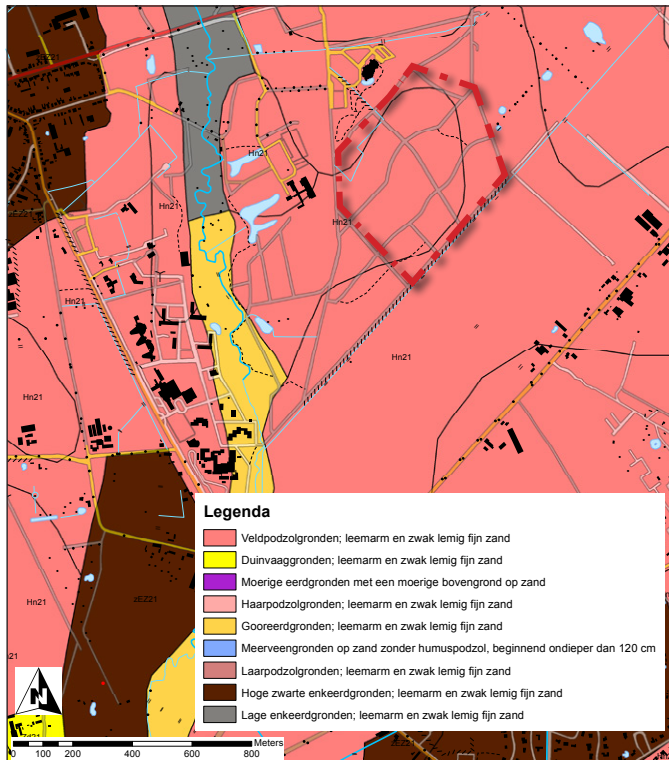
In het Landschapsontwikkelingsplan Sgôn Heeze-Leende wordt het gebied aangewezen als deelgebied 'natuurlijke overgangszone' en als type 'natuur'. De natuurlijke overgangszone van agrarisch gebied naar het 'natuurlijke landschap' kenmerkt zich door haar kleinschaligheid. Dit landschap is opgebouwd uit een combinatie van kleine bossen, heidevelden en weilanden. Deze kleinschaligheid is bovendien van grote betekenis voor veel bijzondere flora en fauna. Doelstellingen voor de 'natuurlijke overgangszone' zijn onder andere het verder versterken van de kleinschaligheid, het beleefbaar maken van het water en het bevorderen van extensieve natuurlijke recreatie (Van Geffen en Gorissen, 2012).



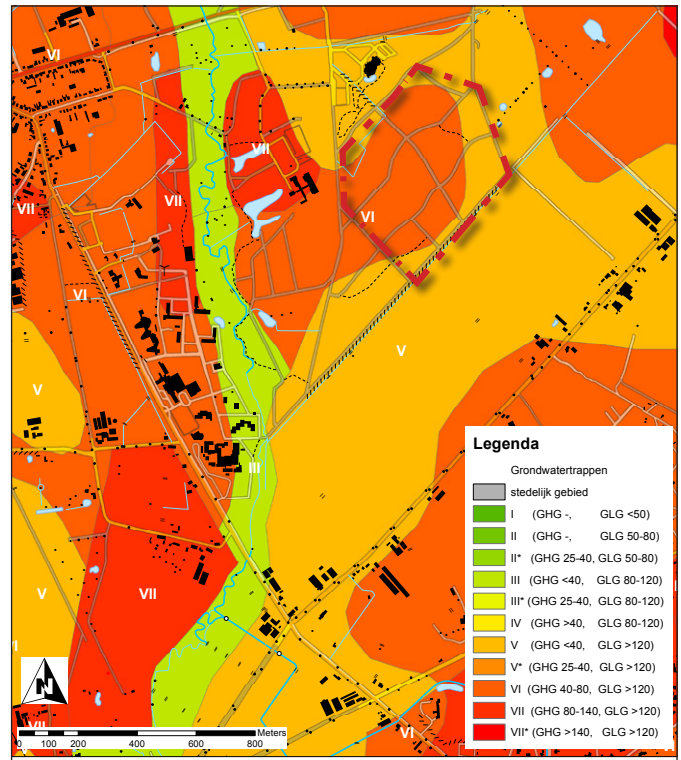
Topografische kaart



Geomorfologie



Bodemkaart



Grondwatertrappen



Het plangebied grenst in het zuiden aan een groter landbouwgebied. Dit gebied rond de Vlaamseweg neemt in het landschapsontwikkelingsplan van Heeze-Leende een bijzondere plek in. Doordat het omringd is door bosgebied ontstaat hier het effect van een grote agrarische kamer en een duidelijke zichtlijn vanaf de Sterkselseweg.

3.3. Archeologische waarden

Op basis van de geomorfologische en bodemkundige opbouw geldt in delen van het plangebied een hoge archeologische verwachting (zie afbeelding). Voor de rest van het gebied wordt de kans op het vinden van behoudenswaardige archeologische relikten klein geacht (Archeologische beleidskaart Kempisch erfgoed in beeld, 2011). In het door Archeodienst uitgevoerde verkennend en karterend archeologisch onderzoek zijn op veel plaatsen verstoorte bodems gevonden. Tevens zijn tijdens de boringen geen archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Op basis van de resultaten uit het onderzoek van Archeodienst (Koeman, 2014) zijn de hoge verwachtingen naar laag bijgesteld.

3.4. Abiotische waarden

Waarden

Het plangebied ligt op een dekzandrug ten oosten van het beekdal van de Sterkselse Aa. De bodem is geclassificeerd als een veldpodzolgrond met leemarm tot zwak lemig fijn zand. In het terrein is nog enig microreliëf zichtbaar. Met name de west- en oostzijde van het gebied liggen wat lager dan de omgeving. In het plangebied zijn waterafvoerende slootjes aanwezig, met aan de zuidzijde de Peelvenloop, die het gebied afwatert naar de Sterkselse Aa. Van oorsprong was het gebied een slecht ontwaterd vochtig heidegebied. Gezien de goede doorlaatbaarheid van de bodem en de hoge voorjaarsgrondwaterstanden is de verwachting dat dit wordt veroorzaakt door lokale kwelstromen (Warringa, M., 2014). Dikke leemlagen die de infiltratie van regenwater belemmeren zijn tijdens hydrologisch onderzoek (Lapperre, 2014) niet aangetroffen. In het hydrologisch onderzoek van Lapperre (2014) is tevens geconcludeerd dat de grondwaterstromingsrichting ter plaatse van het plangebied noordwestelijk gericht is en dat de Peelvenloop, ten zuiden van het plangebied, in elk geval tijdens de winterperiode een beperkt (infiltratie) effect heeft op het grondwatersysteem in de directe omgeving van de waterloop.

Beleid

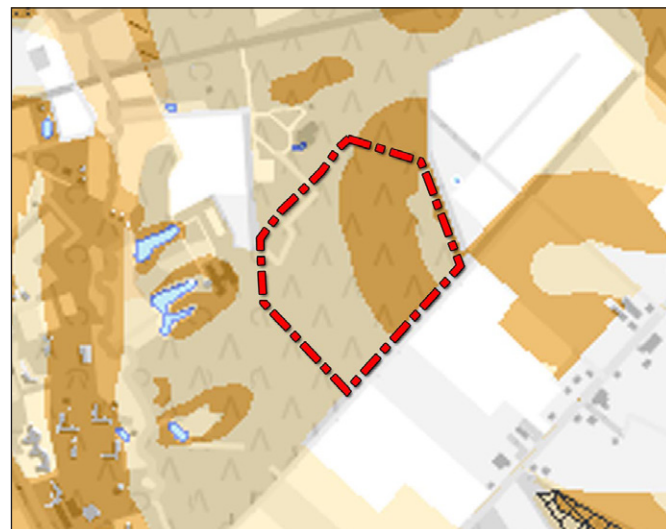
Het plangebied ligt vlakbij de aardkundig waardevolle gebieden Sterkselse Aa en Strabrechtse Heide/Kleine Dommel. Het gebied zelf is geen aardkundig waardevol gebied. Een deel van het plangebied ligt in de beschermingszone van de westelijk gelegen natte natuurschap. Binnen en in een zone van gemiddeld 500 meter rond natte natuurschappen zijn ingrepen in de waterhuishouding die niet zijn gericht op behoud of versterking van de waterhuishouding van de Ecologische hoofdstructuur niet toegestaan (Provinciaal waterplan Noord-Brabant, 2010). Het gebied ligt niet in het intrekgebied van een grondwaterwinning of een grondwaterbeschermingsgebied.



Heideontginningslandschap ten zuiden van het plan



De grote agrarische kamer met de duidelijke zichtlijn vanuit het zuiden



Archeologische verwachtingswaarde kaart gemeente Heeze-Leende





3.5. Maatschappelijke waarden

Waarden

Het terrein is vrij toegankelijk voor recreanten. Het gebied is bereikbaar via de parkeerplaats van het crematorium Heeze en vanaf het terrein van conferentiehôtel Kapellerput. Het plangebied maakt deel uit van een groter aaneengesloten bosgebied en is door de bestaande bospadenstructuur toegankelijk via verschillende ingangen. Het gebied is afgesloten voor gemotoriseerd verkeer door een slagboom aan de verbindingsweg met de parkeerplaats van het crematorium. Er zijn verschillende wandelroutemarkeringen aanwezig in het gebied: een stuk van het regionale wandelknooppuntennetwerk, een lokale route en een 'trimbaan' met oefeningen aan de rand van het gebied. De functie als wandelgebied vormt hiermee de belangrijkste maatschappelijke waarde van het gebied.

Het terrein is van belang als recreatief uitloophet gebied van de dorpskern Heeze, maar de belevingswaarden zijn niet hoog. Het plangebied is een vrij eentonig bosgebied met verspreid enkele kleine open plekken. De aangrenzende gronden van het Brabants Landschap aan de oostzijde van het plangebied vergroten de belevingswaarde van het terrein. In dit landbouwgebied zijn enkele nieuwe houtwallen en poelen aangelegd, waarmee een kleinschalig landschap is ontstaan. Vanaf het pad langs de oostzijde van het plangebied is er goed zicht op dit gebied.

Beleid

In de structuurvisie van gemeente Heeze-Leende (2013) wordt de natuurbegraafplaats vernoemd in de zone 'gezondheid, congres en kennis'. Deze zone is aangewezen ter stimulering van de ontwikkeling van kennis en innovatie.

3.6. Economische waarden/Duurzame instandhouding

Het productiebos in het plangebied wordt periodiek gedund. De beheer- en onderhoudskosten van het bosgebied worden betaald uit subsidies en houtopbrengsten (website gemeente Heeze-Leende, maart 2014).



Wandelknooppuntennetwerk



Westelijke grens van het plangebied



Inrichtingsschets

4. Inrichtingsschets en inrichtingsmaatregelen



4.1. Algemeen

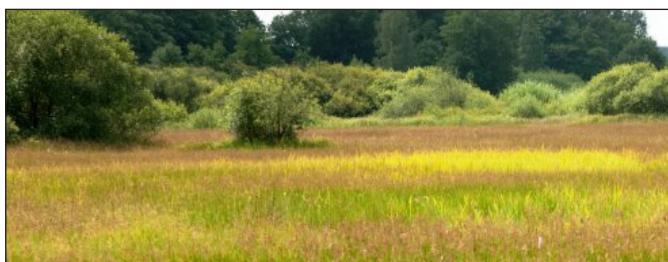
De basis van het ontwerp van de natuurbegraafplaats vormt de lange zichtlijn die diagonaal over het terrein ligt. Deze lange zichtlijn is gekoppeld aan het aanwezige reliëf en verbindt de hogere delen van het gebied met elkaar. Vervolgens is bij het ontwerp van de natuurbegraafplaats ingespeeld op de lokale mogelijkheden om het terrein ecologisch waardevoller, maar ook voor de bezoeker aantrekkelijker te maken. Zo is er vanuit het informatiecentrum/ceremonieruimte een mooi zicht over het terrein en de waterpartij en mogelijk. Tegelijkertijd is het informatiecentrum/ceremonieruimte zo geplaatst dat deze zo veel mogelijk uit het zicht van de bezoeker van de natuurbegraafplaats blijft.

Naast het versterken van de aanwezige natuurwaarden en het vergroten van de diversiteit aan natuurtypen wordt ook ingezet op het behoud van de reeds aanwezige natuurwaarden. Dit betekent in het geval van de natuurbegraafplaats in Heeze-Leende dat de verstorende functies zoals parkeren en het informatiecentrum/ceremonieruimte bij de ingang van de natuurbegraafplaats worden gerealiseerd. Hiermee wordt aangesloten bij de bestaande bebouwing van het crematorium.

4.2. Natuurontwikkeling

Natuurbegraven Nederland zet op deze locatie in op natuurontwikkeling en het verbeteren van de ecologische waarden van het gebied. De bestaande stukken gesloten bos worden open gemaakt, waarmee andere natuurtypen in het bos geïntroduceerd worden (droog schraalland, heidevegetaties e.d.). Dit zijn natuurtypen die in de nabijgelegen natuurgebieden (Strabrechtse Heide, Lange Bleek) ook voorkomen. Tegelijk met het vergroten van de diversiteit aan natuurtypen wordt de lengte aan bosranden vergroot. De aanwezige ecologisch waardevolle bomen in het open terrein (zaadbomen, bomen met holtes) zullen bij de uitvoering van de inrichtingsmaatregelen worden ontzien. Het resterende bosgebied wordt omgevormd naar een gemengd loofbos met soorten als Zomereik en Ruwe berk. Daarnaast wordt de natuurwaarde van het gebied vergroot door het accentueren van het aanwezige reliëf, waarmee de gradiënten in het gebied van hoog naar laag en van nat naar droog versterkt worden. Op het laagste deel van het plangebied wordt een ven gegraven. De grond die vrijkomt na uitgraven van het ven wordt binnen het plangebied verwerkt. De open delen worden met ca. 40 centimeter opgehoogd (zie afbeelding hiernaast).

De gewenste natuurwaarden sluiten niet aan bij de doelstelling vanuit het provinciaal natuurbeheerplan. Momenteel zijn die doelstellingen vrij laag, namelijk N16.01 Droog bos met productie en N16.02 Vochtig bos met productie (Warringa, 2014). Natuur-



Sfeerbeeld droog schraalland

begraven Nederland heeft een hogere ambitie en zet daarom, in samenspraak met de Provincie, in op natuurontwikkeling en het creëren van hoogwaardigere natuur. Er is een verzoek tot wijziging van het provinciale natuurbeheerplan aangevraagd.

4.2.1 Droog schraalland

Aanleg

Enkele hogere delen van het gebied zullen worden ingericht als droog schraalland (natuurdoeltype N11.01 Droog schraalland). Dit zal gebeuren na ophoging van het centrale open deel van het terrein. Plantengemeenschappen die nagestreefd worden zijn Associatie van Schapegras en Thijm (14Bb01), de Vogelpootjesassociatie (14Ba01) en Associatie van Liggend walstro en Schapegras (19Aa01). Doelsoorten zijn onder andere Liggend walstro, Klein vogelpootje, Klein tasjeskruid en Muizenoor. De overgangen van de open delen naar het gesloten bos zullen worden ingericht als gradiëntrijke mantel-zoom vegetaties. In deze bosranden zullen planten uit de associatie van Bronskleurige bosbraam (35Aa01) voorkomen (bijvoorbeeld Gewone braam, Rankende helmblom en Wilde kamperfoelie). Voor zover noodzakelijk zullen bosranden worden ingeplant met inheems plantmateriaal, waaronder Wilde lijsterbes, Sporkhout en Gewone vlier.



Kaart met kap-, aanplant-, en ophogemaatregelen

Beheer

Gezien de schrale bosgrond zal verschalingsbeheer waarschijnlijk niet noodzakelijk zijn. Dit betekent dat slechts één maal per jaar gemaaid hoeft te worden. Eventueel kan gewerkt worden met drukbegrazing waarbij gedurende enkele weken een kleine kudde schapen zorgt voor het korthouden en verjongen van de begroeiing. Ook voor het beheer van de heide kunnen op deze manier schapen ingezet worden.

4.2.2 Heide

Aanleg

De hoogste open delen worden zoveel mogelijk ontwikkeld naar droge heide (natuurdoeltype N07.01 Droge heiden). Gestreefd wordt naar een associatie van Struikhei en Stekelbrem (20Aa01) met als doelsoorten Kruipbrem, Doornig heidestaartje en Struikhei. Door de ophoging van het open terrein met kaal zand is de verwachting dat heideontwikkeling spontaan plaats zal vinden. Het heideterrein zal geleidelijk overgaan in droog schraalland. Exacte begrenzingen van deze natuurtypen zijn op voorhand niet te geven. Dit wordt voor een groot deel aan de natuur zelf overgelaten. Aan de rand van het ven kunnen zich door het verschrallingsbeheer naar verwachting ook (natte) heidevegetaties ontwikkelen.

Beheer

De heide zal beheerd worden door periodiek maaibeheer toe te passen. Daarnaast zal op kleine schaal de heide worden verwijderd, zodat kleine plekken open grond ontstaan. Deze plekken zijn ideaal als opwarmplek voor verschillende diersoorten. Deze plekken zullen zoveel mogelijk samenvallen met graven. Verder zal de heide open gehouden worden door opslag van bomen en struiken te verwijderen.



Sfeerbeeld 20Aa01 Struikheide en Stekelbrem – Veluwezoom



Sfeerbeeld droge heide (Cartierheide)

4.2.3 Zwakgebufferd ven

Aanleg

Aan de westzijde grenst het plangebied aan het beekdal van de Sterkselse Aa. Met de aanleg van het ven (natuurdoeltype N06.05 Zwakgebufferd ven) op het lage deel van het terrein wordt aangesloten bij het natte karakter van dit beekdal. De grond die vrijkomt na uitgraven van dit ven wordt gebruikt bij het ophogen van de open delen. Het ven wordt maximaal 2,5 tot 3m diep en krijgen flauwe, natuurvriendelijke oevers (1:5–1:15). Aan de zuidoostzijde grenst het ven aan het open middendeel van de natuurbegraafplaats. Aan de noordzijde ligt de locatie tegen het informatiecentrum/ceremonieruimte. Doelsoorten zijn de kenmerkende soorten voor de associatie van Biesvaren en Waterlobelia (06Aa01): Waterlobelia, Oeverkruid, Kleine biesvaren en Grote biesvaren.

Beheer

Door de grootte van het ven zal het beheer beperkt worden tot periodiek onderhoud. Het schonen van het ven zal niet in één keer plaatvinden, maar in delen. Op deze manier blijft een deel van de oevervegetatie in tact en kan het blijven fungeren als schuilplek voor de aanwezige fauna. Het schonen wordt gedaan in de periode half oktober– eind november om verstoring van fauna tot een minimum te beperken.



Waterlobelia



Sfeerbeeld zwak gebufferd ven



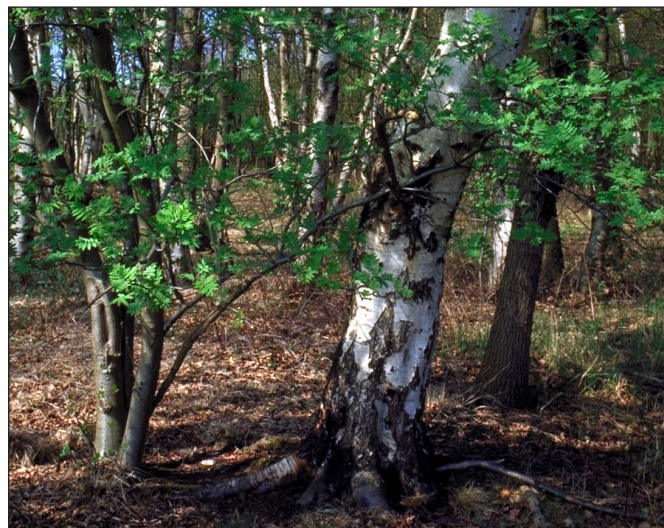
4.2.4 Gemengd loofbos

Aanleg

Het bestaande eenvormige naaldbos zal gefaseerd omgevormd worden tot een gemengd loofbos (natuurdoeltype N15.02 Den-nen-, eiken- en beukenbos), waarbij gestreefd wordt naar bospercelen die vallen binnen de associatie 42Aa01 Berken-Eikenbos met als climaxvegetatie 42Aa02a Beuken-Zomereikenbos; subass. met Blauwe bosbes. Kenmerkende soorten van de gewenste bostypen zijn Blauwe bosbes, Wilde lijsterbes, Klauwtjesmos en Dalkruid. Dit betekent dat geleidelijk kleine open plekken in het bos worden gemaakt (34Aa01 Wilgenroosjes-associatie) zodat op deze plekken loofboomsoorten op kunnen schieten. Zaailingen van naaldhout zullen zoveel mogelijk worden weggemaaid of uitgetrokken. Op deze manier krijgt loofhout de kans de overhand te nemen. In het op te hogen centrale gedeelte zullen op drie plaatsen nieuwe bomen worden aangeplant die passen binnen het streefbeeld van het gemengde loofbos. Tevens wordt ten oosten van het op te hogen gedeelte een perceel met een eentonige dennenopstand gekapt en herplant met loofboomsoorten. In totaal wordt 1,1 hectare loofbos aangeplant (zie afbeelding pagina 17).

Beheer

Het bos wordt beheerd volgens de boscossysteembeheerbenadering: Een efficiënt bosbeheer in vrije stijl dat uitgaat van het behoud van een soortenrijk, stabiel en veerkrachtig ecosysteem met optimale en bestendige levering van diensten/functies (zoals recreatie, natuurbegraven, biodiversiteit) zonder het beheer vast te leggen op één specifieke bosfunctie (Den Ouden et al., 2010). Hierbij wordt beheerd op basis van grondige kennis van ecosysteemprocessen en met behulp van beheeringrepen die uitgaan van natuurlijke processen. Dit betekent dat er vanaf het begin van de beheerperiode wordt toegewerkt naar een zo natuurlijk mogelijk eindbeeld, maar waar in de tussentijd ook ruimte is voor andere functies, zoals natuurbegraven. Zo zullen inheemse boomsoorten vrijgesteld worden waardoor zowel de concurrentiepositie ten opzichte van andere exotische soorten wordt bevoordeeld, maar waardoor ook ruimte ontstaat voor begraven. Er worden nieuwe bomen en struiken in de bosranden aangeplant die gaan dienen als zaadbomen en daarmee de bosomvorming versnellen. Deze bomen zullen ook dienen als gedenkbomen en zorgen voor een recreatief aantrekkelijker gebied.



42Aa01 Berken-Eikenbos met wilde lijsterbes



42Aa02a Beuken-Zomereikenbos – Dalkruid



Sfeerbeeld gemengd loofbos





4.3. Natuurbegraven

Om de functie natuurbegraven te kunnen vervullen is het nodig een deel van het terrein op te hogen (zie afbeelding pagina 17) en om een informatiecentrum/ceremonieruimte, een parkeerplaats en een versteviging van de bestaande bospaden te realiseren. Met de situering van het informatiecentrum/ceremonieruimte aan de noordzijde van het terrein wordt aangesloten bij de wens om de bezoeker eerst bij de ingang te ontvangen, om ze daarna de kans te bieden de natuurbegraafplaats te verkennen. Hiermee worden de intensievere gebruiksfuncties geconcentreerd nabij de reeds bestaande bebouwing van crematorium Heeze. In het ontwerp wordt regenwater afkomstig van het informatiecentrum/ceremonieruimte en de parkeerplaats afgevoerd naar het nieuwe ven. Hierdoor hebben deze inrichtingsmaatregelen geen negatief effect op de waterhuishouding. Op de plek waar het bouwvlak en de parkeerplaats komen te liggen komt de bestemming EHS te vervallen. De EHS wordt herbegrensd en elders gecompenseerd.

4.3.1. Informatiecentrum/ceremonieruimte

Naast het feit dat het gebied geschikt moet zijn om te kunnen begraven is het ook noodzakelijk dat er een voorziening op het terrein staat waar een beheerder een plek heeft, waar informatie gegeven kan worden en van waaruit uitvaarten georganiseerd kunnen worden. Hiertoe is de bouw van een bescheiden gebouw noodzakelijk. Een dergelijk gebouw heeft weinig impact op de omgeving en is makkelijk te verwijderen. Bij de bouw ervan worden zoveel mogelijk duurzame technieken en materialen gebruikt. Planologisch is het noodzakelijk om voor dit gebouw een bouwvlak van 2.000m² op te nemen in het bestemmingsplan. Het gebouw zal maximaal 950m² groot zijn.

4.3.2. Parkeerplaats en paden

De bestaande padenstructuur op het terrein wordt grotendeels gehandhaafd. Slechts op enkele plekken worden delen van de bestaande paden verwijderd of geblokkeerd om op deze manier de bezoekersstroom in het gebied te leiden. Tegelijkertijd zullen door bezoekers ook spontaan nieuwe wandelpaden ontstaan.

De parkeerplaats wordt in halfverharding aangelegd. De paden worden in halfverharding aangelegd en vervolgens afgestrooid met aarde en ingezaaid met een mengsel van tredvegetaties. Dit betekent dat de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS slechts beperkt worden aangetast (Warringa, 2014). De parkeerplaats biedt ruimte aan circa 60 auto's. Op de plek van de parkeerplaats zullen waardevolle bomen zoveel mogelijk gehandhaafd worden. Hierdoor ontstaat een informele setting voor het parkeren, waarbij tussen de bomen wordt geparkeerd. Tegelijk wordt de beschikbare ruimte efficiënt benut, zodat de parkeerplaats zo compact mogelijk blijft.

4.3.3. Piëteitszone

Om de gehele natuurbegraafplaats wordt een piëteitszone gelegd. Deze zone zal circa tien meter breed zijn en wordt gekenmerkt door een dichte begroeiing. In de piëteitszone wordt niet begraven. Het dient als waarborg voor de privacy van zowel bezoekers van de natuurbegraafplaats als van aangrenzende percelen.



Ceremonieruimte Heidepol



Sfeerbeeld parkeerplaats natuurbegraafplaats Heidepol



*Sfeerbeeld bospaden natuurbegraafplaats Heidepol.
(Op natuurbegraafplaats Heidepol is de infrastructuur en bebouwing landschappelijk ingepast. De bospaden zijn verstevigd, maar blijven halfverhard.)*



Sfeerbeeld open plek met dood hout



Mantel - zoomvegetatie



Sfeerbeeld heide en droog schraalland

5. Winst door voorgenomen ontwikkelingen



5.1. Winst ecologische waarden

Algemeen

Door de nieuwe inrichting en het nieuwe beheer van het gebied als natuurbegraafplaats wordt in ecologisch opzicht winst behaald. Er worden meerdere waardevollere natuurtypen gerealiseerd: diverse heidevegetaties en droog schraalland, gemengd loofbos, mantel-zoom vegetaties, en een ven. Hierdoor ontstaan meer overgangen en gradiënten tussen open en gesloten vegetaties. Juist deze overgangen zijn interessante gebieden voor bijzondere flora en fauna. De provinciale ambitie van het aangrenzende perceel van Brabants Landschap, ten oosten van het plangebied, is droog schraalland. Door de natuurontwikkeling op de natuurbegraafplaats, waarbij ook droge schraallanden en heide nagestreefd worden, zal beter aan worden gesloten op dit gedeelte van de EHS. Daarnaast zal ecologische winst worden behaald door het accentueren van de hoogteverschillen in het gebied. Door het afgraven en ophogen van delen van het plangebied ontstaan duidelijkere nat-droog gradiënten. Deze overgangszones zijn interessant voor diverse planten- en diersoorten.

Bosomvorming naar gemengd loofbos

Het aanplanten en ontwikkelen van loofbos zorgt voor meer variatie en afwisseling in het bos, de diversiteit van flora en fauna wordt hierbij vergroot. De veranderingen van het bosgebied zorgen daarmee voor een hogere natuurwaarde. Er zal voor de al aanwezige flora en fauna nog steeds genoeg geschikt leefgebied aanwezig zijn. Voor vele soorten zal het potentieel leefgebied alleen maar toenemen. Zo blijven bijvoorbeeld dode bomen in het gebied staan of liggen. Zij vormen daarmee een bron van voedsel (paddestoelen) en nestgelegenheid (specht) voor verschillende organismen. Solitaire en andere waardevolle bomen die nu al aanwezig zijn in het gebied blijven bewaard en kunnen bij de bosomvorming een belangrijke functie vervullen als zaadboom. Het creëren van open plekken in het bos zorgt voor meer zonlicht op de bosbodem. Hierdoor kan zich een beter ontwikkelde kruid- en struiklaag ontwikkelen.

Bosranden

Veel natuurwinst wordt behaald door de overgangen tussen de open terreindelen en bospercelen vorm te geven als 'rafelige' randen. Deze geleidelijke overgangen worden gekenmerkt door een goed ontwikkelde en brede struik- en kruidlaag (de zogenaamde mantel-zoom vegetatie). In deze overgangen komen vele inheemse struiksoorten voor zoals Gelderse roos, sporkehout en brem. Deze overgangsgebieden zijn ideale fourageer- en broedgebieden voor struweelvogels. Tevens hebben dit soort gebieden vaak zeer hoge natuurwaarden, omdat juist de bosranden het meest waardevol zijn voor flora en fauna.

Droog schraalland en heidevegetaties

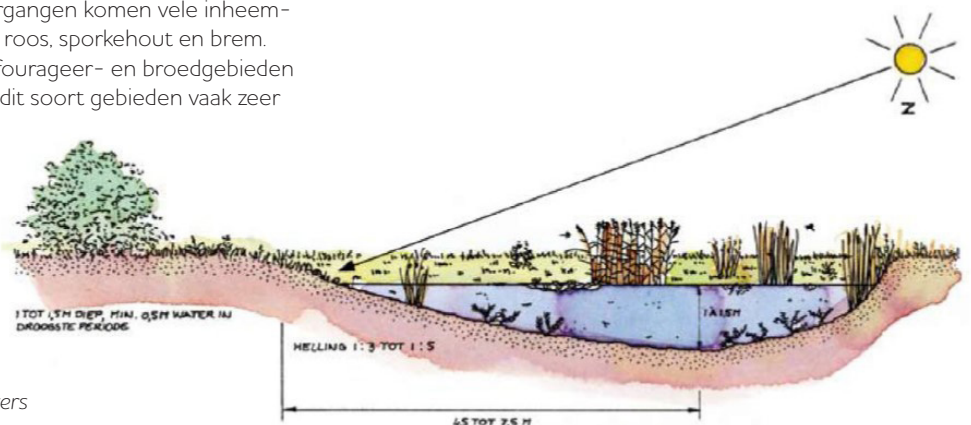
Door het kappen van de naaldbomen ontstaat er meer openheid in het gebied. Hierdoor ontstaan biotopen voor reptielen, amfibieën en insecten zoals loopkevers, sprinkhanen, dagvlinders etc. Door het creëren van openheid (en geleidelijke bosranden) ontstaan er tevens foerageerplaatsen voor vleermuizen en vogels (Warringa, 2014).

Het grootste deel van het plangebied is van nature droog. De open plekken zullen zich daarom waarschijnlijk gaan ontwikkelen tot droog schraalland, plaatselijk kunnen verschillende heidetypen ontstaan. Wat ontstaat op de plekken waar het bos gekapt gaat worden, is een open gebied met veel overgangen tussen verschillende vegetatietypes. Deze verscheidenheid aan milieumomstandigheden en plantensoorten zal het open gebied voor verschillende diersoorten interessant maken. Het is de verwachting dat zich op de schrale grond van de open plekken relatief gemakkelijk heidevegetaties zullen ontwikkelen. Deze plekken kunnen worden gezien als heidestapstenen in de richting van het Natura 2000 gebied de Strabrechtse Heide en Beuven in het noordoosten (1,3 kilometer), en de heideterreinen rondom het Bultven in het oosten (1,3 kilometer). Tegelijkertijd wordt met de uitvoering van het plan ook de relatie gelegd met de heide die aan de westzijde van het plangebied, op het terrein van conferentiehotel Kapellerput, wordt ontwikkeld.

Het uitdunnen of kappen van bomen leidt tot minder gebruik van het grondwater en tot een toename van dat deel van de neerslag, dat de bodem bereikt en kan infiltreren. Als gevolg van het verwijderen van bomen zal het grondwaterpeil enkele centimeters kunnen stijgen. De kap van naaldbomen heeft een gering positief effect op de Natte Natuurparel (Lapperre, 2014). Tevens wordt door het plaatselijk ophogen van het terrein het waterhuishoudkundig systeem niet nadelig beïnvloed (Lapperre, 2014).

Zwakgebufferd ven

De ecologische waarden worden verder versterkt door op de laagst gelegen deel van het terrein een ven (natuurbeheertype zwakgebufferd ven) te graven. Met het realiseren van deze structuurrijke wateren wordt meer en een beter voortplantingswater voor de aanwezige én voor meer kritische amfibieën geleverd (Heins & Warringa, 2013). Door de aanleg van flauwe taluds en door natuurvriendelijk beheer van de oeverzones zal het ven voor amfibieën extra aantrekkelijk worden als voortplantingsgebied (Heins & Warringa, 2013).



Aanleg poel met natuurvriendelijke oevers





Om eventueel negatieve (uitstralings)effecten op de omgeving te voorkomen, worden de waterpartijen op het laagste punt in het plangebied gerealiseerd. In deze noordwesthoek verzamelt het grond- en oppervlaktewater zich van nature. In de huidige situatie voeren de verschillende greppels het overtollige hemelwater nog af buiten het plangebied. In de nieuwe situatie worden de twee belangrijkste afwateringsgreppels met de nieuwe waterpartijen verbonden. Het overtollige water wordt op deze wijze langer binnen het gebied vastgehouden. Middels een stuwtje kan het peil in het ven gestuurd worden zodat eventuele effecten van het ven op de omgeving voorkomen kunnen worden.

Wanneer het ven, zoals in het ontwerp, op de lager gelegen en van nature nattere terreindelen wordt geprojecteerd is de invloed daarvan op de omgeving, waterhuishouding en Natte Natuurparel niet negatief (Lapperre, 2014).

5.2. Winst cultuurhistorische en landschappelijke waarden

Door het creëren van meer openheid ontstaat een kleinschaliger landschap. Dit wordt versterkt door de bosvorming naar een gemengd loofbos en de aanleg van solitaire bomen en andere landschapselementen in de vorm van kleine bosjes. Hiermee wordt aangesloten bij het streven naar een meer kleinschalig overgangslandschap tussen het agrarisch landschap rond de Vlaamseweg en het grootschalig natuurlijk landschap van de Strabrechtse Heide. De geplande heideontwikkeling past daarnaast historisch gezien bij het karakter van het plangebied.

5.3. Winst maatschappelijke waarden

Natuurbegraven Nederland zet in op een landschappelijke verbetering van het gebied. De toegankelijkheid tot het natuurgebied blijft gewaarborgd door het behoud van de bestaande padenstructuur en de regionale wandelroute die op dit moment over het terrein loopt. Recreanten worden bij het betreden van het gebied erop gewezen dat ze op een natuurbegraafplaats komen. De natuurbegraafplaats is een plaats waar rust, ruimte en bezinning gevonden kan worden, én waar van de natuur kan worden genoten. Het toelaten van intensievere recreatievormen zoals ruiters en mountainbikers past niet bij de beleving van de natuurbegraafplaats en zijn niet toegestaan. Daarnaast wordt mensen uit Heeze-Leende e.o. de mogelijkheid geboden te kiezen voor een graf in de natuur.

5.4. Winst economische waarden / Duurzame instandhouding

Door het natuurgebied de functie van natuurbegraafplaats te geven, wordt geld gegenereerd om de natuur in het gebied duurzaam te beheren en ontwikkelen. Het natuurbeheer is hiermee onafhankelijk van subsidies. Tevens worden middelen gestort in een natuurontwikkelingsfonds waaruit de ontwikkeling van nieuwe natuur, buiten de natuurbegraafplaats wordt gefinancierd.



Strabrechtse heide



Sfeerbeeld wandelende mensen



Sfeerbeeld zwakgebufferd ven

5.5. Inrichting in getallen

Bestaande situatie		Situatie Natuurbegraafplaats	
Inrichting	Oppervlakte in ha.	Inrichting	Oppervlakte in ha.
Gemengd naaldbos	25,4	Gemengd loofbos	15,1
		Droog schraalland	6,0
		Droge heide	2,9
		Zwakgebufferd ven	1,2
		Informatiecentrum/ceremonie-ruimte	0,2
Totaal	25,4	Totaal	25,4

Literatuurlijst



Den Ouden, J., Muys, B., Mohren, F., Verheyen, K., 2010. Bos ecologie en bosbeheer. Uitgeverij Acco, Leuven

Gemeente Heeze-Leende (2013), Structuurvisie Heeze-Leende 2013 – 2030 De eigen maat houden

Heins, R., Warringa, M., 28-11-2013. Eelerwoude, Quicksan flora en fauna Natuurbegraafplaats- Hooghei te Berlicum

Hennekens, S., Smits, N., Schaminée, J. Synbiosys Nederland 2.5.9. (2010)

Koeman, S.M., 08-05-2014. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, verkennende en karterende fase: Natuurbegraafplaats te Heeze-Leende. Archeodienst BV, Zevenaar

Lapperre, R. 2014. Onderzoek naar de variatie in grondwaterpeilen natuurbegraafplaats Heeze. Landslide, Best.

Omgevingsdienst Zuid-Oost Brabant, 2011. Archeologische beleidskaart Kempisch erfgoed in beeld – Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonk en Heeze-Leende

Provincie Noord-Brabant, 2012. Natuurgebiedsplan 'Dommeldal Zuidoost' – Natuurbeheerplan Noord-Brabant Provincie Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant, 2010. Provinciaal Waterplan Noord-Brabant 2010-2015, Waar water werkt en leeft (aangepast aan Structuurvisie ruimtelijke ordening, 1 oktober 2010)

Van Geffen, L., Gorissen, F., 2012. Landschapsontwikkelingsplan Sgon Heeze-Leende. HAS KennisTransfer, Den Bosch.

Warringa, M., 2014. Quicksan Flora en fauna Natuurbegraafplaats te Heeze-Leende Concept, Eelerwoude, Culemborg

Website gemeente Heeze-Leende, 20 maart 2014. Nieuwsberichten, werkplan bossen en natuurterreinen 2011 (25-03-2011)